ساختمان دادهها

فصل ششم گرافها

E-mail: Hadi.khademi@gmail.com

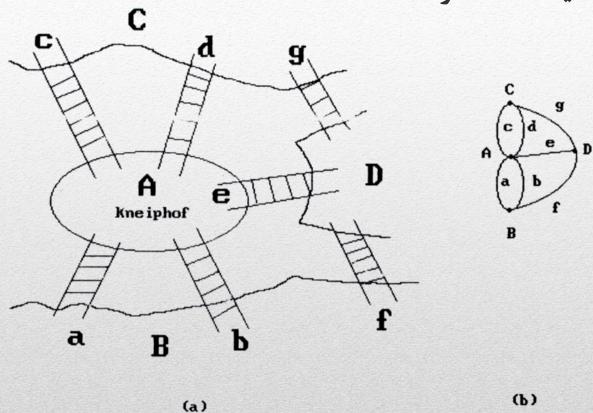
مهر ماه ۹۶ - دانشگاه علم و فرهنگ

- نوع داده مجرد گراف
- صورت های مختلف بازنمایی گراف
 - عملیات روی گراف ها
 - جستجوی روی گرافها
 - جستجوى عمقى
 - جستجوی عرضی
 - مولفه های همبند
 - درختهای پوشا
 - مولفه های همبند دوطرفه
 - درختهای پوشا با کمترین هزینه
 - کوتاه ترین مسیر
 - بستار متعدی

مقدمه

مثال: یک مساله گراف

- تعریف
- یک گراف از دو مجموعه تشکیل می شود:
- V(G) یک مجموعه محدود غیر تهی از رئوس
 - E(G) از یالها (احیانا تهی) از یالها \blacksquare
 - G(V,E) یک گراف را نشان می دهد
- یک گراف بدون جهت گرافی است که در آن ترتیب رئوس در یک یال اهمیت ندارد. (v1,v0) = (v1,v0)
- یک گراف جهت دار گرافی است که در آن یک یال متناظر با یک زوج مرتب از رئوس است <v0, v1> =! <v1, v0>

انتها -----

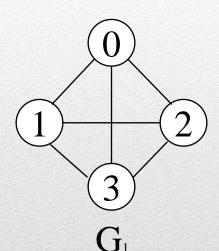
- گراف کامل: گرافی است که دارای حداکثر تعداد لبه باشد.

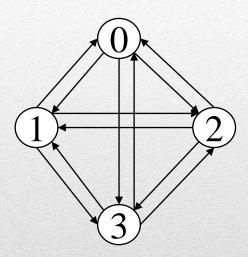
n(n-1)/2

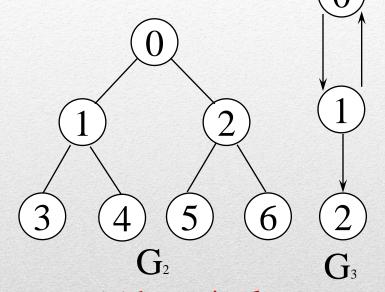
ال n(n-1)

گراف بدون جهت کامل:

گراف جهت دار کامل:

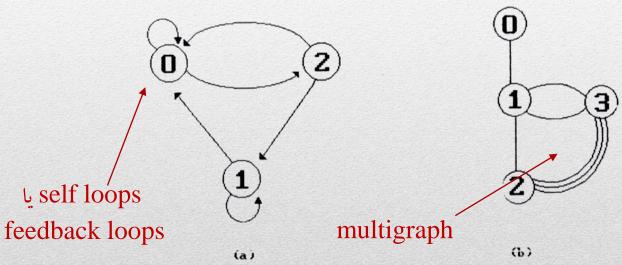

گراف کامل

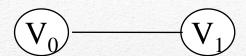
V(G1)={0,1,2,3} V(G2)={0,1,2,3,4,5,6} V(G3)={0,1,2} گراف غیر کامل

 $E(G1)=\{(0,1),(0,2),(0,3),(1,2),(1,3),(2,3)\}$ $E(G2)=\{(0,1),(0,2),(1,3),(1,4),(2,5),(2,6)\}$ $E(G3)=\{<0,1>,<1,0>,<1,2>\}$

- در یک گراف نمی توان یالی از بک راس به خودش داشت. چنین یالهایی self در یک گراف نمی شوند. با حذف این محدودیت گراف خودیالی به دست می آید.
 - در یک گراف یک یال نمی تواند چند بار ظاهر شود. با حذف این محدودیت گراف چندگانه به دست می آید.

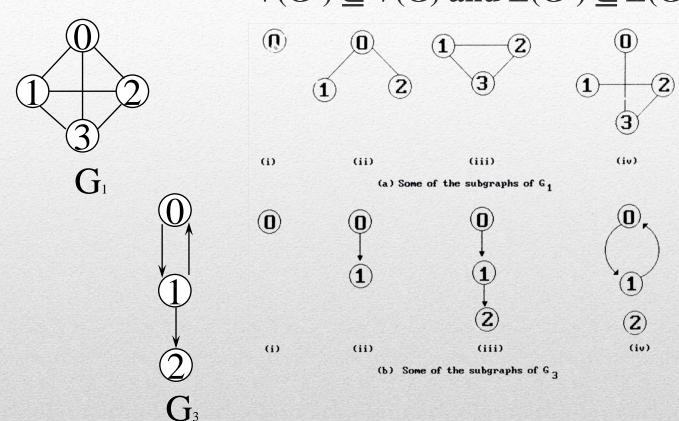
- اگر (u,v)یک یال از یک گراف بدون جهت باشد
- u و v مجاور هستند و یال (u,v) حاوی راس های u و v است.

- اگر <u,v> یک یال از یک گراف جهت دار باشد
- راس u مجاور به راس v و راس v مجاور از راس u است. یال v < u, v > v حاوی راس v < u, v > u های v < u, v > u و راس v < u, v > u

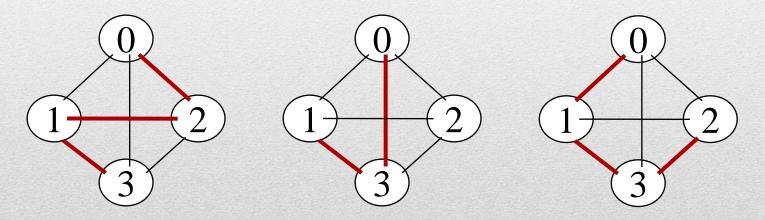

یک زیر گراف G گرافی است مانند G به گونه ای که $V(G) \subseteq V(G)$ and $E(G) \subseteq E(G)$.

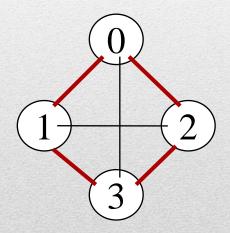

مسير

- v_p , در گراف G دنباله ای از رئوس به صورت v_p به راس v_q به راس v_p دنباله ای از رئوس به صورت v_i به نحوی که v_i است به نحوی که
 - باشند. G باشند. $(v_p, vi_1), (vi_1, vi_2), ..., (vi_n, vq)$
- مسیر (0,2),(2,1),(1,3) به صورت (0,2),(2,1),(1,3) نیز نشان داده می شود.
 - طول یک مسیر به صورت تعداد لبه های درون آن تعریف می شود.

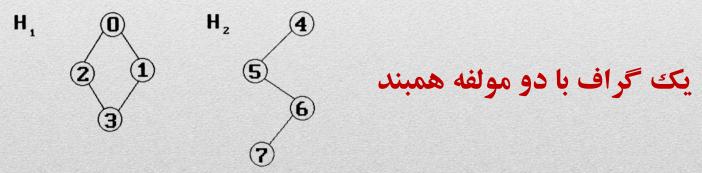
- مسير ساده و حلقه
- مسیر ساده (جهت دار) مسیری است که در آن تمام راس ها احتمالاً به جز راس اول و آخر متمایز باشند.
 - دور یا حلقه مسیر ساده ای است که راس اول و آخر آن یکی است.

براى مثال 0،2،3،1،0 يك حلقه است.

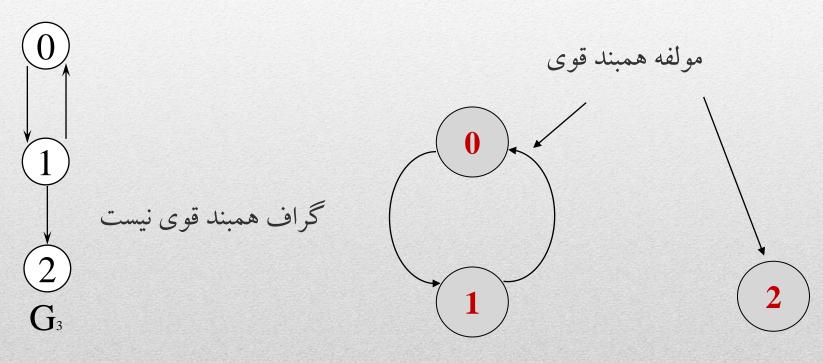
- گراف همبند

- دریک گراف بدون جهت G دو راس u و v را همبند گویند اگر مسیری در G بین آنها و جو د داشته باشد.
 - یک گراف بدون جهت را همبند گویند اگر و فقط اگر برای هر زوج راس u و v
 مسیری از u به v در G و جود داشته باشد.
 - مولفه های همبند
 - مولفه همبند یک گراف بدون جهت بزرگترین زیر گراف همبند آن است
 - درخت یک گراف همبند بدون دور است

مولفه همبند قوی

- یک گراف جهت دار همبند قوی است اگر و فقط اگر برای هر زوج راس u و v یک مسیر جهت دار از u به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v به v و جهت دار از v به v و همچنین از v و همچنین از v به v و همچنین از v به v و همچنین از v به v و همچنین از v و همچنین از v به v و همچنین از v و همچنین از v به v و همچنین از v و همچنین از v به و به و برد و برد
 - مولفه همبند قوی بزرگترین زیر گرافی است که همبند قوی باشد.

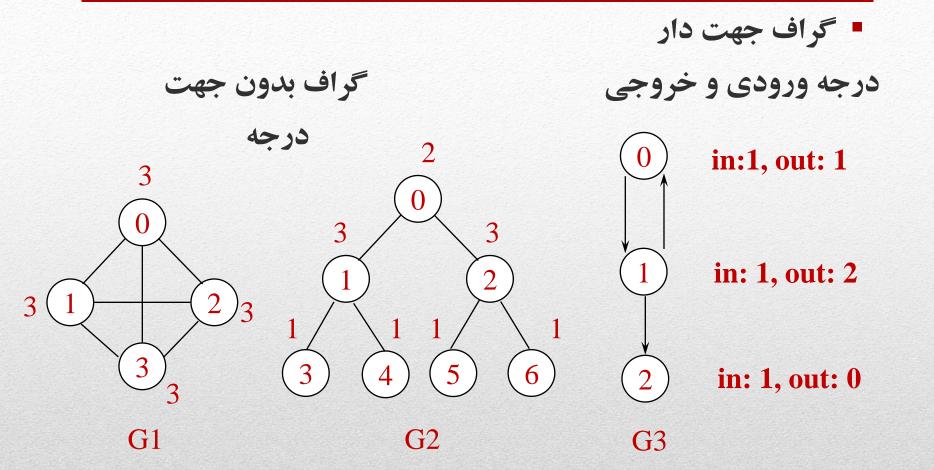

- درجه

- درجه یک راس، تعداد یالهایی است که با آن تلاقی دارند
 - برای گراف جهت دار
- درجه ورودی راس: تعداد یالهایی است که سر آنها به راس مذکور متصل باشد. (1)
 - درجه خروجی راس: تعداد یالهایی است که ته آنها به راس مذکور متصل باشد.
 - گراف روبرو: درجه ورودی راس ۱ برابر ۱ ، درجه خروجی آن برابر ۲ ،درجه آن √
 برابر ۳

 G_3 اگر و d_i درجه راس i در گراف G با n راس و e یال باشد، تعداد یالها e برابر است با

$$e = (\sum_{i=0}^{n-1} d_i)/2$$

structure Graph is

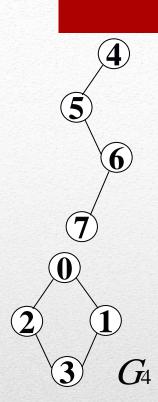
objects: a nonempty set of vertices and a set of undirected edges, where each edge is a pair of vertices.

functions:

for all $graph \in Graph$, v, v_1 , and $v_2 \in Vertices$

Graph Create() return an empty graph. Graph InsertVertex(graph, v) return a graph with v inserted. v has no incident edges. Graph InsertEdge(graph, v_1, v_2) return a graph with a new edge ::= between v_1 and v_2 . Graph Delete Vertex(graph, v) return a graph in which v and all ::= edges incident to it are removed. Graph DeleteEdge(graph, v_1, v_2) return a graph in which the edge ::= (v_1, v_2) is removed. Leave the incident nodes in the graph. Boolean IsEmpty(graph) if (graph == empty graph) return TRUE else return FALSE. List Adjacent(graph, v) return a list of all vertices that are adjacent to v.

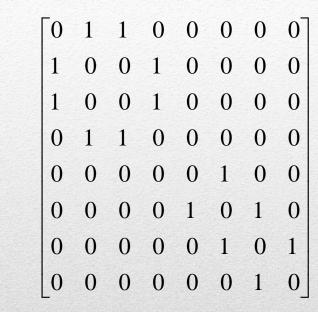

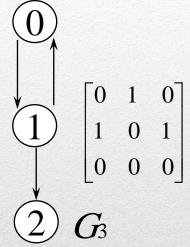

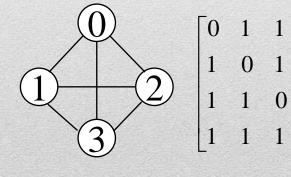
ماتریس همسایگی

برای یک گراف بدون جهت متقارن است ولی برای گراف جهت دار

لزوما اينطور نيست

بازنمایی گراف

■ ماتریس همسایگی

• در یک گراف بدون جهت درجه هر راس i برابر است با مجموع عضوهای سطری آن

$$\sum_{i=0}^{n-1} adj _mat[i][j]$$

j=0 در یک گراف جهت دار مجموع عضوهای سطری درجه خروجی آن راس و مجموع عضوهای ستونی درجه ورودی آن راس است.

$$ind(vi) = \sum_{j=0}^{n-1} A[j,i]$$
 $outd(vi) = \sum_{j=0}^{n-1} A[i,j]$

- پیچیدگی زمانی تشخیص تعداد یال گراف و یا تشخیص همبند بودن گراف
 - $O(n^2/2)$ گراف بدون جهت \blacksquare
 - $O(n^2)$ دار جهت دار \blacksquare

بازنمایی گراف

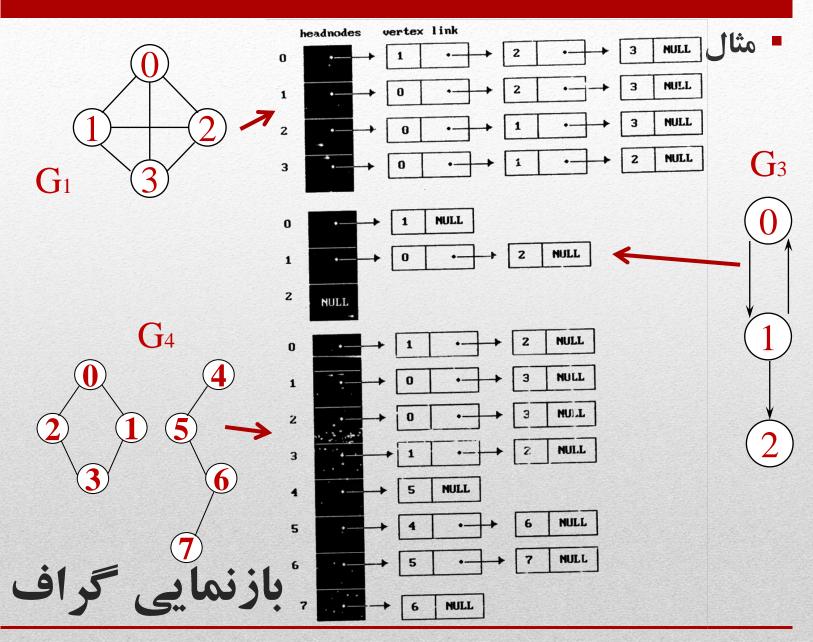
لیست همسایگی

برای یک گراف بدون جهت با n راس و e یال این بازنمایی به n گره سر و e گره لیست نیاز دارد.

```
#define MAX_VERTICES 50 /*maximum number of vertices*/
typedef struct node *node_pointer;
typedef struct node {
    int vertex;
    struct node *link;
    };
node_pointer graph[MAX_VERTICES];
int n = 0; /* vertices currently in use */
```

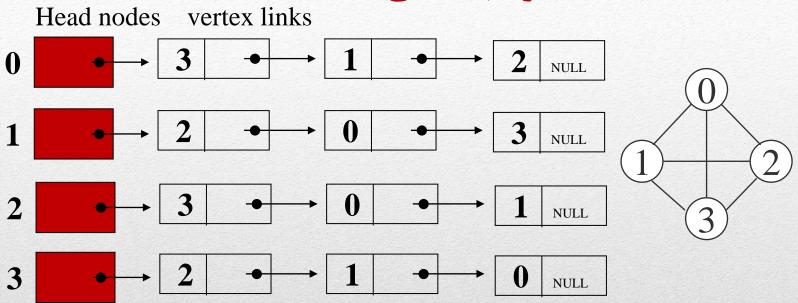
بازنمایی گراف

E-mail: Hadi.khademi@gmail.com

E-mail: Hadi.khademi@gmail.com

ترتیب اهمیتی ندارد

بازنمایی گراف

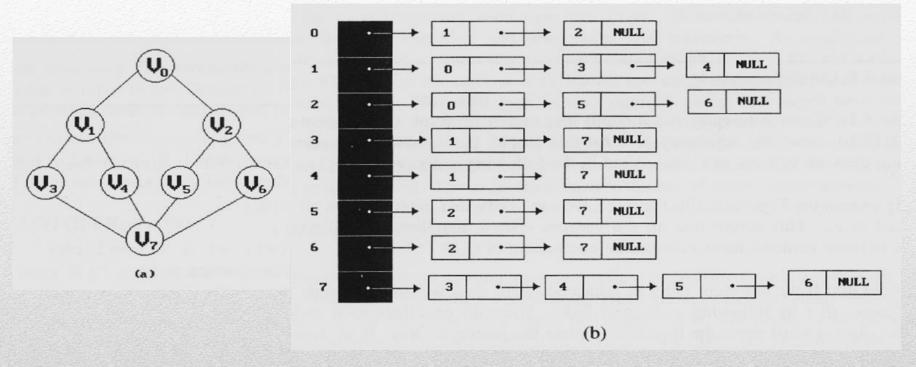
- پیمایش (جستجو)
 - جستجوی عمقی
 - جستجوى عرضى

Depth First Search (DFS): preorder traversal Breadth First Search (BFS): level order traversal

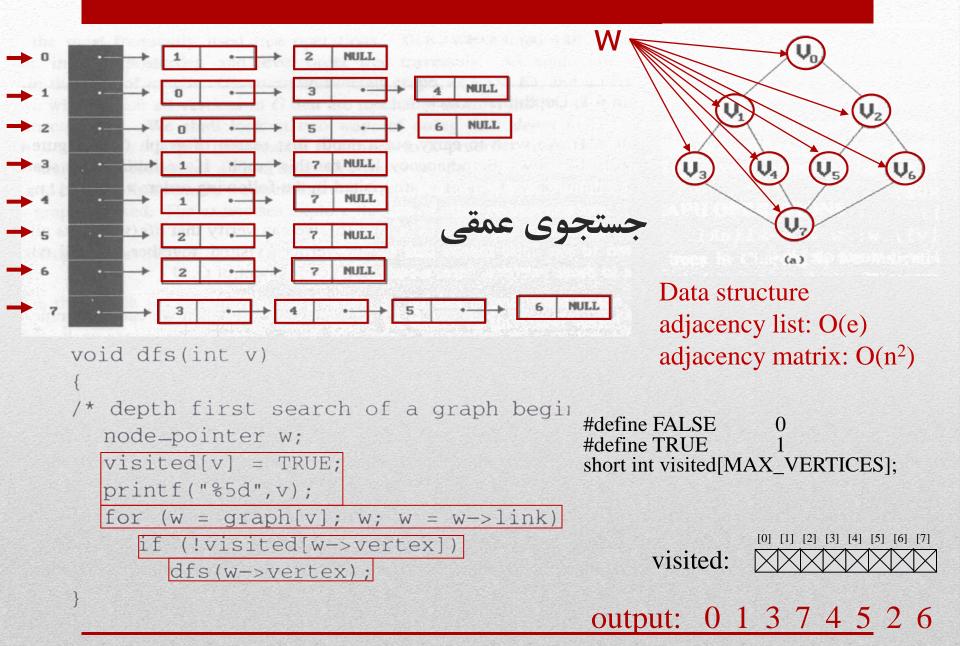
- درخت پوشا
- مولفه های همبند دوطرفه

• مثال پیمایش گراف با استفاده از لیست همسایگی

depth first search (DFS): v0, v1, v3, v7, v4, v5, v2, v6

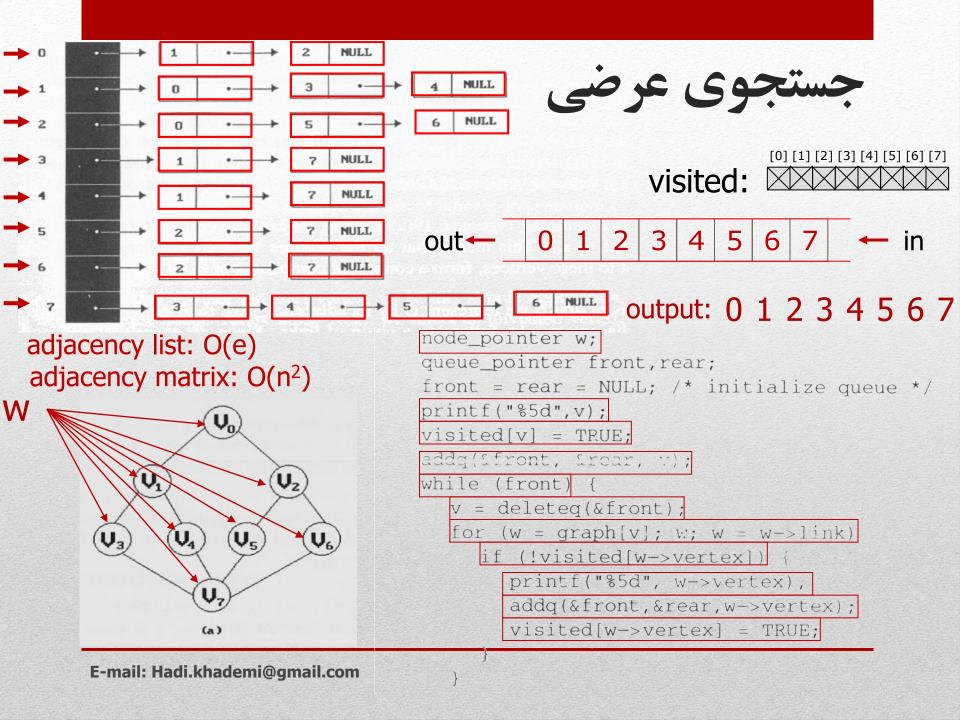
breadth first search (BFS): v0, v1, v2, v3, v4, v5, v6, v7

- جستجوی عرضی

- برای پیاده سازی نیاز به
- به یک صف: که اعمال روی صف مشابه اعمال بیان شده در فصل ۴ است
- به یک ارایه سراسری visited: که در ابتدا به صفر مقدار دهی اولیه می شود.

```
typedef struct queue *queue_pointer;
typedef struct queue {
    int vertex;
    queue_pointer link;
    };
void addq(queue_pointer *, queue_pointer *, int);
int deleteq(queue_pointer *);
```


مولفه های همبند

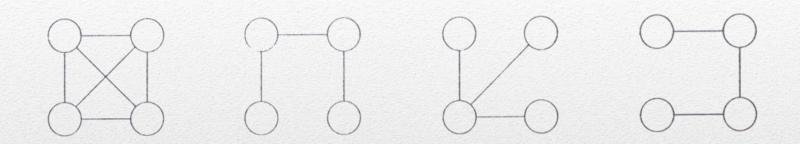
- اگر G یک گراف بدون جهت باشد می توان تعیین کرد که آیا گراف همبند است یا نه.
- یکی از دو تابع dfs یا bfs را احضار کنیم و سپس تعیین کنیم آیا راس ملاقات نشده ای و جود دارد یا نه.
 - مولفه های همبند یک گراف را می توان با احضارهای مکرر یکی از دو تابع bfs(v) یا dfs(v) تعیین کرد که در آن v راسی است که هنوز ملاقات نشده است.

```
void connected(void)
{
/* determine the connected components of a graph */
int i;
for (i = 0; i < n; i++)
   if(!visited[i]) {
      dfs(i);
      printf("\n");
   }
   adjacency list: O(n+e)
}</pre>
```

درخت های پوشا

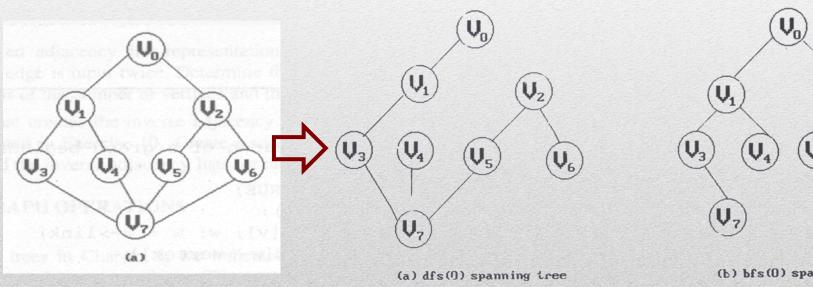
- پنانچه G یک گراف همبند باشد، آنگاه پیمایش آن به صورت جستجوی عمقی یا عرضی، با شروع از هر راس دلخواه تمام رئوس گراف G را ملاقات می کنند. در این حالت لبه های گراف G به دو قسمت تقسیم می شوند:
 - T (یعنی لبه های درخت): مجموعه لبه های به کار رفته یا پیمایش شده در جریان جستجو می باشد.
 - N (یعنی لبه های غیر درخت): مجموعه لبه های باقی مانده می باشد.
- لبه های T تشکیل درختی را می دهند که شامل تمام راس های گراف G می باشد.

• درختی که تعدادی از لبه ها و تمام رئوس G را در بر دارد ، درخت پوشا نامیده می شود.

یک گراف کامل و سه درخت از درخت های پوشای آن

- درخت پوشا
- ا با استفاده از جستجوی عمقی یا جستجوی عرضی می توان درخت یوشا را ایجاد کرد
 - درخت حاصل از جستجوی عمقی درخت پوشای عمقی نام دارد
 - درخت حاصل از جستجوی عرضی درخت پوشای عرضی نام دارد

(b) bfs(0) spanning tree

```
◄ درخت پوشای عمقی
Void dfs (int V)
/* depth first search of a graph beginning with vertex V . */
        node_pointer w;
        visited[V] = TRUE;
        print f ( " %5d " 'V );
        for (w = graph[V]; w; w = w -> link)
                 if (! Visited [w->vertex]) {
                         dfs (w-> vertex);
                         T=Tv \{ (v,w) \}
```

```
Void bfs (int V)
                                                  درخت پوشای عرضی
/* breadth search of a graph beginning with vertex V . */
         T=\{\};
         node_pointer w;
         queue_pointer front, rear;
         front = rear = NULL; /* initialize queue*/
         print f ("%5d" 'V);
         visited[V] = TRUE ;
         addq (&front, &rear, V)
         while (front) {
                   V= deleteq (&front);
                   for (w = graph[V]; w; w = w -> link)
                   if (! Visited [w->vertex]) {
                             print f ("%5d", w-> vertex);
                             addq (&front, &rear, w-> vertex)
                             visited[w-> vertex] = TRUE;
                            T=Tv \{ (v,w) \}
عملیات روی گراف ها،
```

• ویژگیهای درخت پوشا

- V(G') = G'یک درخت پوشا کو چکترین زیر گراف G' از G' است به طوری که V(G')
 - كوچكترين زير گراف، زير گرافي با حداقل تعداد يال تعريف مي شود •
 - هر گراف متصل با nراس ، بایستی حداقل n-1 لبه داشته باشد و همه گراف ها متصل با n-1 لبه ، در خت هستند.
 - درخت پوشا دارای n-1 لبه می باشد.
- اگر یال غیر درختی مانند (v, w) به یک درخت پوشا مانند T اضافه شود آنگاه یک دور ایجاد می شود.

- درخت پوشای با کمترین هزینه، درخت پوشایی است که کمترین هزینه را دارد.
- سه الگوریتم مختلف برای به دست آوردن درخت پوشا با کمترین هزینه از یک گراف بدون جهت و جود دارد.
 - الگوريتم Kruskal
 - الگوريتم Prim
 - الگوريتم Sollin
- همه این الگوریتم ها از روش طراحی حریصانه (greedy method) استفاده می کنند.

درختهای پوشا با کمترین هزینه

• راهكار حريصانه

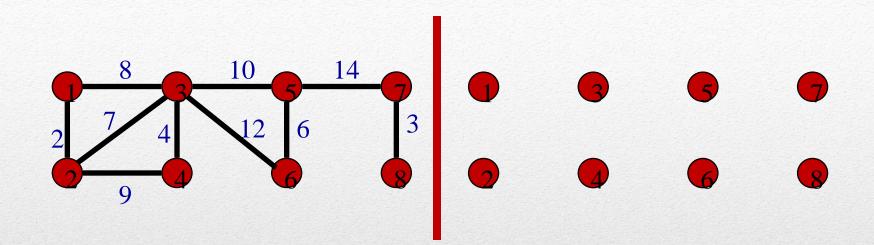
- در هر مرحله بهترین تصمیم را بر اساس اطلاعات موجود در آن لحظه اتخاذ می کنیم. معمولا اتخاذ تصمیم در هر مرحله بر اساس کمترین هزینه یا بیشترین سود استوار است.
- برای ایجاد درخت های پوشا با کمترین هزینه از معیار کمترین هزینه استفاده می کنیم.
 - در مراحل بعدی نمی توانیم تصمیم های قبل را عوض کنیم بنابراین باید مطمئن شویم این تصمیم منجر به راه حل معتبر می شود.
 - یک راه حل معتبر بر اساس قیدهای بیان شده در مساله تعیین می شود.
 - راه حل ما باید در شرایط زیر صدق کند:
 - تنها باید از یالهای گراف استفاده کند.
 - باید دقیقا از n-1 یال استفاده کند.
 - از یالهایی که دور ایجاد می کنند نمی توان استفاده کرد.

درختهای پوشا با کمترین هزینه

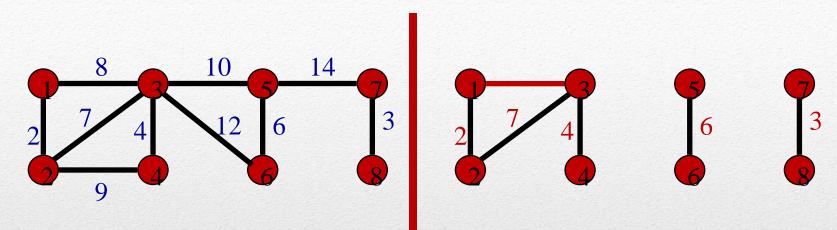
■ الگوريتم Kruskal

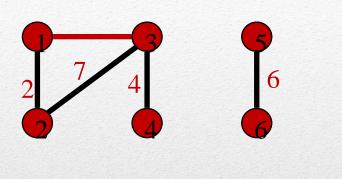
- درخت پوشا با کمترین هزینه را با اضافه کردن یک یال در هر مرحله می سازد.
 - lacktriangleیال ها برای اضافه شدن به T به ترتیب غیر نزولی هزینه شان انتخاب می شوند.
- lacktriangleیک یال به T اضافه می شود مشروط به اینکه با یالهایی که قبلا در T بوده اند دور تشکیل ندهد.
 - از آنجا که گراف G همبند است و n>0 راس دارد دقیقا n-1 یال برای اضافه شدن به T انتخاب می شود.
- قضیه: اگر G یک گراف همبند بدون جهت باشد آنگاه الگوریتم Kruskal یک درخت پوشا با کمترین هزینه را تولید می کند.
 - Time complexity: O(e log e)

درختهای پوشا با کمترین هزینه (الگوریتم Kruskal)

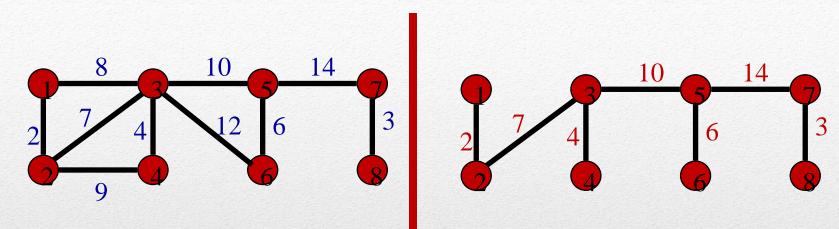

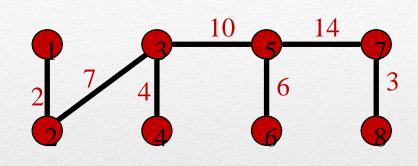
- با یک جنگل که هیچ یالی ندارد شروع کنید
- لبه ها را به ترتیب صعودی وزن آنها انتخاب کنید.
- لبه (1,2) انتخاب شده و به جنگل اضافه می شود.

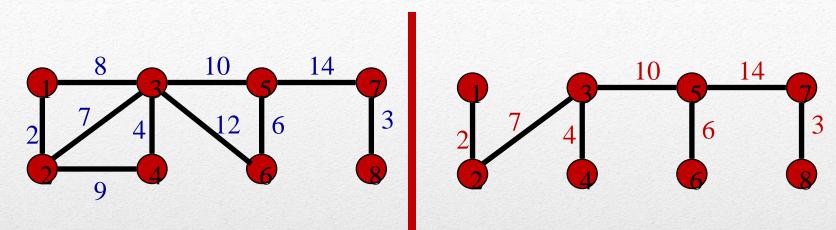

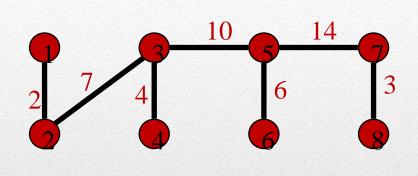
- در مرحله بعد لبه (7,8) انتخاب شده و اضافه مي شود.
- در مرحله بعد لبه (3,4) انتخاب شده و اضافه می شود.
- در مرحله بعد لبه (5,6) انتخاب شده و اضافه می شود.
- در مرحله بعد لبه (2,3) انتخاب شده و اضافه می شود.
- در مرحله بعد لبه (1,3) انتخاب شده و به دلیل آنکه دور ایجاد می کند حذف می شود.

- در مرحله بعد لبه (2,4) انتخاب شده و به دلیل آنکه دور ایجاد می کند حذف می شود.
 - در مرحله بعد لبه (3,5) انتخاب شده و اضافه می شود.
- در مرحله بعد لبه (3,6) انتخاب شده و به دلیل آنکه دور ایجاد می کند حذف می شود.
 - در مرحله بعد لبه (5,7) انتخاب شده و اضافه می شود.

- n-1 یال انتخاب شد و هیچ دوری ایجاد نگردید.
 - بنابراین ما یک درخت پوشا به دست آوردیم.
 - هزينه اين درخت 46 است.
- در صورتی که هزینه یالهای مختلف درخت متفاوت باشد درخت پوشای با كمترين هزينه يكتا است.

E-mail: Hadi.khademi@gmail.com

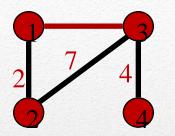
■ شبه كد الگوريتم Kruskal

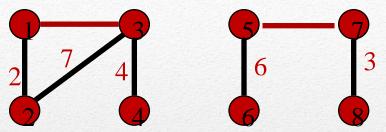
```
T = \{\};
while (T contains less than n-1 edges && E is not empty
  choose a least cost edge (v,w) from E;
  delete (v,w) from E;
  if ((v,w) does not create a cycle in T)
     add (v,w) to T;
                                               10
  else
                                                           16
     discard (v,w);
if (T contains fewer than n-1 edges)
  printf("No spanning tree\n");
                                 choose
```

- ساختمان داده برای الگوریتم Kruskal
 - مجموعه لبه ها E
 - عملیات:
 - آیا E تھی است؟
 - انتخاب و حذف يال با كمترين هزينه
- می توان یالها را به ترتیب غیر نزولی در زمان (O(e log e) مرتب کرد
 - می توان از یک min heap برای نگهداری یالها استفاده کرد.
 - ساختن اوليه O(e): heap
 - تعیین و حذف یال با کمترین هزینه (O(log e

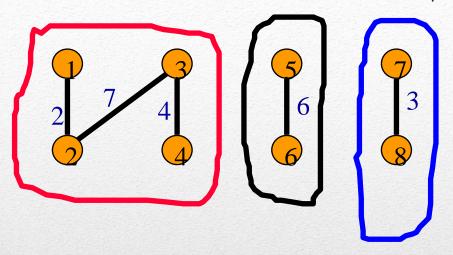
- ساختمان داده برای الگوریتم Kruskal
 - مجموعه یالهای انتخاب شده T
 - عملیات:
 - آیا T، T-1 یال دارد؟
- \blacksquare آیا اضافه کردن یال (v,w) به T دور ایجاد می کند ؟
 - یک یال به T اضافه کنید.

- نگهداری مجموعه یالهای انتخاب شده T در یک آرایه
 - آیا T، 1-1 یال دارد؟
 - O(1): تعداد یالها را در ارایه بررسی می کنیم:
 - آیا اضافه کردن یال (v,w) به T دور ایجاد می کند ؟
 - آسان نست
 - یک یال به T اضافه کنید.
 - O(1) آن را به انتهای آرایه اضافه می کنیم:

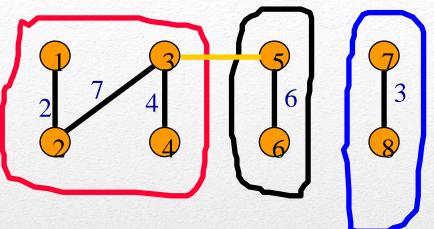
- آیا اضافه کردن یال (v, w) به T دور ایجاد می کند؟
 - اجزای T در هر لحظه درخت هستند.
- وقتى V و W در يك جزء باشند اضافه كردن يال (v,w) دور ايجاد مى كند.
- وقتی که ۷ و W در دو جزء جدا باشند اضافه کردن یال (v,w) دور ایجاد نمی کند.

- lacktriangle هر جزء T با رئوس درون آن مشخص می شود.
 - هر جزء را با مجموعه رئوس آن نشان می دهیم

 $\{1, 2, 3, 4\}, \{5, 6\}, \{7, 8\}$

دو راس در یک جزء هستند اگر درون یک مجموعه باشند.

- هنگامی که یال (v,w) به T اضافه می شود، دو جزئی که شامل v و v بوده اند با هم ترکیب می شوند تا یک جزء را تشکیل دهند.
- پنانچه مجموعه ها برای بازنمایی اجزای T به کار روند، مجموعه های شامل v و v را با هم اجتماع می گیریم.
 - $\{1, 2, 3, 4\} + \{5, 6\} \Longrightarrow \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$

- ساختمان داده برای الگوریتم Kruskal
 - در ابتدا T تهی است.
- 1 3 5 7
- 9 4 6 8
 - مجموعه ها در ابتدا به صورت:
 - {1} {2} {3} {4} {5} {6} {7} {8} •
- آیا اضافه کردن یال (v,w) به T دور ایجاد می کند ? اگر دور ایجاد نمی کند آن را اضافه کنید.

s1 = Find(v); s2 = Find(w);

if (s1 != s2) Union(s1, s2);

- استفاده از توابع سریع برای پیاده سازی مجموعه ها
 - مقدار دهی اولیه:

O(n)

■ حداكثر 2e عمل find و n-1 عمل اجتماع:

خیلی نزدیک به O(n+e)

مملیات روی min heap برای انتخاب یالها به ترتیب غیر نزولی استخاب علیات دوی

O(e log e)

• پیچیدگی زمانی الگوریتم Kruskal:

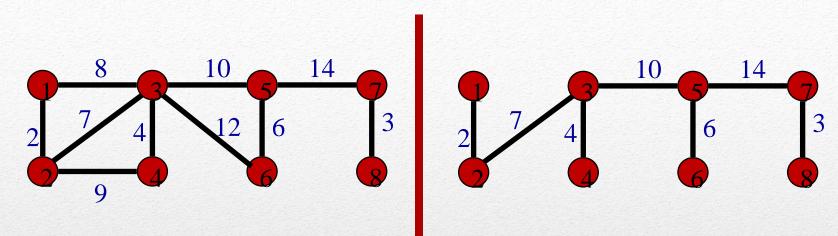
 $O(n + e \log e)$

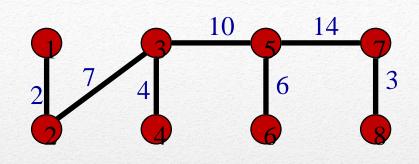
■ الگوريتم Prim

- درخت پوشا با کمترین هزینه را با اضافه کردن یک یال در هر مرحله می سازد.
 - یال ها برای اضافه شدن به T به ترتیب غیر نزولی هزینه شان انتخاب می شوند.
- در تمام مراحل الگوریتم مجموعه یالهای انتخاب شده یک درخت را تشکیل می
 دهند.
- توجه در الگوریتم Kruskal مجموعه یالهای انتخاب شده در هر مرحله یک جنگل را می سازند.

• الگوريتم Prim

- در ابتدا T تنها شامل یک راس است.
- T ، T ، T با حداقل هزینه را به گونه ای می یابیم که با اضافه شدن آن به u,v یال (u,v) با حداقل هزینه را به گونه ای می یابیم که با اضافه شدن آن به v
 - یال (u,v) به گو نه ای است که تنها یکی از رئوس u و یا v در T باشد.
 - اضافه کردن یال را ادامه می دهیم تا T شامل n-1 یال شود.
- الگوریتم Prim برای هر گراف بدون جهت همبند درخت پوشا با کمترین هزینه را پیدا می کند .

- با هر راس دلخواهی شروع کنید
- یک درخت با دو راس از طریق اضافه کردن کم هزینه ترین یال ایجاد کنید.
- یک درخت با سه راس از طریق اضافه کردن کم هزینه ترین یال ایجاد کنید.
- درهر لحظه یک یال به درخت اضافه کنید تا درختی با n-1 یال به دست بیاید (اگر درخت n-1 یال داشته باشد شامل همه ی n راس خواهد بود).

■ شبه كد الگوريتم Prim

```
TV = {0}; /* start with vertex 0 and no edges */
while (T contains fewer than n-1 edges) {
  let (u, v) be a least cost edge such that u ∈ TV and
  y ∉ TV;
  if (there is no such edge)
     break;
  add v to TV;
  add (u, v) to T;
if (T contains fewer than n-1 edges)
  printf("No spanning tree\n");
                                                        18
درختهای پوشا با کمترین هزینه (الگوریتم Prim)
```

- می توان ثابت کرد که همه ی روشهای ذکر شده منجر به درخت پوشای کمترین هزینه می شوند.
 - سریع ترین روش، روش Prim است (n2) با استفاده از پیاده سازی مشابه الگوریتم Dijkstra برای کو تاهترین مسیر (e + n log n) با استفاده از O(e + n log n
- <union-find از درختهای Kruskal برای رسیدن به پیچیدگی O(n + e log e)

روشهای ایجاد درخت پوشا با کمترین هزینه